

КЛАСИФІКАЦІЯ ПРИНЦИПІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВІЙСЬКОВОГО МАЙНА В УКРАЇНІ

**КУЧИНСЬКИЙ Ю.Д. - здобувач Державного науково-дослідного інституту
МВС України**

УДК 342.951(351)

В статье разработана классификация принципов обеспечения административно-правового режима военного имущества в Украине; усовершенствовано определение понятия принципов; исследованы научные концепции и подходы к определению системы принципов обеспечения административно-правовых режимов, на основании чего систематизированы принципы обеспечения правового режима военного имущества в Украине; охарактеризованы соответствующие принципы.

Ключевые слова: принципы, система, административно-правовой режим, военное имущество.

Articolul prezintă clasificarea principiilor juridico administrative ale regimului bunurilor militare în Ucraina; este perfecționată definirea principiilor; sunt cercetate concepțiile științifice și abordările îndreptate spre definirea principiilor sistemului juridico administrativ; pe baza cărora sunt sistematizate principiile de reglementare legală ale bunurilor militare din Ucraina; sunt caracterizate principiile relevante.

Cuvinte cheie: principii, sistem, regim juridic administrativ, bunuri militare.

In the article the classification of the principles of administrative-legal regime of military equipment in Ukraine; improved definition of principles; analyzes the scientific concept to the definition of the principles of administrative law regimes, whereby systematized principles of the legal regime of munitions in Ukraine; described the relevant principles.

Keywords: principles, system, administrative-legal regime military property.

Постановка проблеми. Адміністративно-правовий режим військового майна в Україні характеризується рядом обмежень щодо його набуття, використання та відчуження. Необхідність встановлення подібних обмежень обґрунтована потребою у здійсненні посиленого контролю та централізованого управління матеріально-технічним забезпеченням та використанням матеріальних ресурсів Збройними силами України в інтересах захисту національної безпеки та підтримання обороноздатності держави. Важливим є дотримання принципів забезпечення адміністративно-правового режиму військового майна, оскільки

ки в них закладені концептуальні основи відповідного режиму та способів і методів його підтримання.

У той же час сучасною наукою адміністративного права досі не вироблено єдиного підходу до класифікації принципів забезпечення адміністративно-правового режиму військового майна, що обумовлює актуальність даного дослідження.

Актуальність теми дослідження підтверджується недостатністю наукових робіт, присвячених визначенню системи принципів забезпечення адміністративно-правового режиму військового майна в Україні, які засно-

вані на оновленому законодавстві, що у поєднанні з необхідністю комплексного наукового аналізу даного питання підкреслює важливість обраної теми.

Стан дослідження. Окремі аспекти визначення поняття та принципів адміністративно-правових режимів досліджували такі вчені, як: О. В. Адабаш, В. Р. Баккало, Д. М. Бахрах, Л. Р. Біла, І. О. Гайдамака, С. О. Іванов, І. В. Логінов, В. П. Ольховець, С. И. Перевунько, І. С. Розанов, С. В. Рябчук, І. О. Соколова, Є. Ф. Шамсунова та багато інших. Однак, на сьогоднішній день відсутні комплексні дослідження, присвячені питанню класифікації принципів забезпечення адміністративно-правового режиму військового майна в Україні.

Мета та завдання дослідження. Метою статті є розробка класифікації принципів забезпечення адміністративно-правового режиму військового майна в Україні. Для досягнення поставленої мети необхідно виконати такі завдання: визначити поняття принципів; розглянути наукові концепції та підходи до визначення системи принципів забезпечення адміністративно-правових режимів, на підставі чого систематизувати принципи забезпечення правового режиму військового майна в Україні; охарактеризувати відповідні принципи.

Виклад основного матеріалу. В основі правового регулювання суспільних правовідносин, що виникають у державі, лежать певні керівні ідеї та положення, які у правовій науці отримали назву принципів. За визначенням С. С. Алексєєва, принципи – це керівні ідеї, що характеризують зміст права, його сутність і призначення в суспільстві, та, з одного боку, виражають закономірності права, а з другого – є найбільш загальними нормами, що діють в усій сфері правового регулювання і поширюються на всіх суб'єктів, які або прямо сформульовані в законі, або виводяться із загального змісту законодавства [1, с.131]. На думку інших науковців, принципи права – це такі засадничі ідеї права, які визначають зміст і спрямованість його норм та характеризуються системністю, взаємоузгодженістю, загальнообов'язковістю, універсальністю,

стабільністю, предметною визначеністю, загальнозначущістю й регулятивністю [2, с. 42].

Звідси, принципи – це основоположні керівні ідеї, що відображають загальні тенденції державотворення, соціальні та правові цінності, на яких ґрунтується правова система країни.

У науці адміністративного права принципи розглядаються як певні вихідні положення для конкретних правових норм, які регулюють адміністративні правовідносини; це основні, керівні настанови, норми діяльності щодо впорядкування адміністративних правовідносин [3, с. 72-73]. Отже, принципи адміністративно-правового регулювання – це галузеві принципи, які лежать в основі такого регулювання і відображають керівні ідеї адміністративного права. Тобто специфікою цих принципів є те, що вони визначають засадничі положення сфери державно-управлінських правовідносин та правового регулювання таких правовідносин за допомогою адміністративно-правових норм.

Адміністративно-правові принципи утворюють цілу систему, до якої більшість науковців відносить принципи законності, обов'язковості наявності суб'єкта адміністративної влади, одностороннього владного ухвалення управлінських рішень, юридичної відповідальності державних органів та посадових осіб, особливого порядку розгляду спорів у сфері державного управління та ін. [4, с. 33].

Слушна думка з приводу класифікації адміністративно-правових принципів висловлена Н. Л. Виноградовою. Вчена зауважила, що існування численних підходів до класифікації та систематизації принципів державного управління, пов'язано, по-перше, із невизначеністю самого поняття «принцип державного управління», його змістовного співвідношення із загальнонауковими та специфічними законами та їх прикладного застосування; а по-друге, значною мірою дана проблема обумовлюється певною неоднозначністю інтерпретації базової категорії науки державне управління, оскільки сам феномен державного управління інтерпретується досить широко [5, с. 11].

З метою досягнути зміст поняття принципів забезпечення адміністративно-правового режиму військового майна та розробити їх класифікацію, необхідно з'ясувати особливості відповідного режиму.

Так, О. В. Адабаш, виходячи з поняття та сутності адміністративно-правового режиму, виділяє такі його характерні ознаки: 1) встановлюється для забезпечення державної безпеки у будь-якій сфері державної діяльності; 2) перед встановленням адміністративно-правового режиму, як правило, приймається індивідуальний правозастосовний акт; 3) режимні норми, як правило, передбачають певні обмеження; 4) є характерною обов'язкова мета введення цього режиму, згідно з якою усі дії спрямовані на її досягнення; 5) за дотриманням режимних правил обов'язково повинні наглядати компетентні особи, органи або організації; 6) імперативний характер відносин; 7) за порушення режимних правил, до порушників застосовуються заходи примусу [6, с. 39].

Вищезазначене дозволяє сформулювати поняття принципів забезпечення адміністративно-правового режиму військового майна як визначені в адміністративному законодавстві або обумовлені змістом його положень вихідні ідеї та керівні начала, на яких ґрунтується правовий порядок обігу об'єктів, що перебувають на балансі Збройних Сил України, а також порядок їх поставлення на баланс та списання.

У науці адміністративного права питання класифікації принципів забезпечення адміністративно-правового режиму військового майна є малодослідженим. Деякі науковці розглядали лише окремі аспекти даного питання.

Зокрема, С. Є. Шпильовий та Д. М. Котій виділяють такі основні принципи фінансового забезпечення військ: 1) фінансової централізації; 2) науково-обґрунтованого підходу до визначення потреби в коштах; 3) відповідності порядку фінансового забезпечення характеру завдань, що покладаються на Збройні Сили України як у мирний час, так і в особливий період; 4) цільового використання бюджетних коштів; 5) максимальної економії та

ефективності; 6) відповідності загальнодержавним вимогам у сфері бюджетного законодавства та казначейського виконання кошторисів бюджетних установ; 7) відповідальності; 8) плановості [7, с. 19-20].

Основні засади встановлення та забезпечення адміністративно-правового режиму військового майна в Україні регламентовані законами України «Про Збройні Сили України» [8], «Про правовий режим майна у Збройних Силах України» [9], «Про організацію оборонного планування» [10], «Про державне оборонне замовлення» [11], Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про порядок обліку, зберігання, списання та використання військового майна у Збройних Силах» [12] та ін.

Аналіз означених нормативних актів дозволяє принципи забезпечення адміністративно-правового режиму військового майна в Україні класифікувати за наступними критеріями.

1. За джерелом походження:

- закріплені в нормах адміністративного законодавства: а) диференційований підхід до визначення складу військового майна, зокрема, ст. 1 Закону України «Про правовий режим майна у Збройних Силах України» визначено приблизний перелік військового майна. Правовий режим окремих видів такого майна визначається спеціальним законодавством (щодо земельних ділянок, зброї та ін.); б) централізоване управління та контроль за забезпеченням правового режиму військового майна – ст. 2 Закону «Про правовий режим майна у Збройних Силах України» визначено, що всі рішення стосовно обігу військового майна приймається Кабінетом Міністрів України з обмеженнями, встановленими законодавством України, тобто військові частини та інші органи не можуть самостійно ухвалювати відповідні рішення; в) виключність цільового та функціонального використання військового майна. Даний принцип закріплений у ст. 3 цього ж Закону та означає, що військове майно військовими частинами може використовуватися виключно за його цільовим та функціональним призначенням; г) спеціальний порядок

обліку, інвентаризації, зберігання, списання, використання та передача військового майна (ч. 2 ст. 3, ст. ст. 4-6 Закону України «Про правовий режим майна у Збройних Силах України»); д) застосування програмно-цільового методу для забезпечення оптимального та ефективного використання державних ресурсів; е) системності і паралельності процесу оборонного планування із збереженням колегіальності у прийнятті рішень; ж) безперервності управління процесом оборонного планування; з) своєчасності та адекватності заходів захисту національних інтересів України від зовнішніх і внутрішніх загроз у воєнній сфері; і) гарантування державою організаційно-технічного, науково-методичного, інформаційного, матеріального та фінансового забезпечення реалізації планів і державних програм у сфері оборони та забезпечення їх ефективного використання; й) установлення демократичного цивільного контролю над Збройними Силами України та іншими військовими формуваннями [10];

- ті, що не знайшли свого закріплення в нормах законодавства, але сліднують зі змісту його норм або вироблені практикою: а) наукова обґрунтованість, повнота, достатність та економічної доцільності – означає, що планування військового оборонного замовлення в Збройних Силах України здійснюється у відповідності до науково та економічно обґрунтованих планів, повного забезпечення їх потреб, достатніх для підтримання обороноздатності та військової готовності; б) обмеженість інформації про кількісний та якісний стан військового майна, що обумовлено необхідністю дотримання законодавства про державну таємницю в даній сфері; в) постійний централізований та відомчий контроль за дотриманням режиму військового майна; г) повне державне фінансування Збройних Сил України за рахунок Державного бюджету України; д) суворий облік військового майна та постійна звітність щодо його поточного стану та напрямків використання.

2. За змістом:

- організаційно-правові принципи, тобто ті, на яких ґрунтується спосіб та порядок організації забезпечення відповідного режиму:

централізованість управління, суворий облік та звітність, плановість та ін.

- функціонально-правові принципи – ті, які визначають основи функціонування суб'єктів забезпечення адміністративно-правового режиму військового майна: цільове та функціональне використання військового майна, заборона самовільного відчуження військового майна або передання його у користування іншим суб'єктам та ін.

3. За сферою поширення:

- загальні принципи – поширюють свою дію на весь адміністративно-правовий режим військового майна: законність, плановість, централізованість управління, персональна відповідальність за порушення встановленого режиму військового майна, дотримання законодавства про державну таємницю тощо;

- спеціальні принципи, які стосуються окремих елементів або аспектів адміністративно-правового режиму військового майна: спеціальний порядок здійснення утилізації деяких видів військового майна, особливий порядок використання військової техніки, в тому числі зброї тощо.

Проведене в даній статті дослідження показало, що в основі забезпечення адміністративно-правового режиму військового майна в Україні лежить система загальних та спеціальних принципів, які у своїй більшості чітко не регламентовані в адміністративному законодавстві, а вироблені практикою або сліднують із змісту законодавчих положень. Тому вважаємо, що в Законі України «Про правовий режим майна у Збройних Силах України» необхідно в окремій статті закріпити систему відповідних принципів, що дозволить підвищити їх юридичну значущість та забезпечить правову визначеність.

Література

1. Алексеев С. С. Общая теория права: в 2-х т. / С. С. Алексеев. – М. : Юрид. лит., 1982. – Т. 1. – 359 с.
2. Старчук О. В. Щодо поняття принципів права / О. В. Старчук // Часопис Київського університету права. – 2012. – № 2. – С. 40-43.

3. Фролов Ю.М. Адміністративно-правові принципи регулювання відносин у сфері вищої освіти / Ю. М. Фролов // Європейські перспективи. – 2013. – № 10. – С. 71-75.
4. Настюк В. Я., Белевцева В. В. Адміністративно-правові режими в Україні : монографія / В. Я. Настюк, В. В. Белевцева. – Х. : Право, 2009. — 128 с.
5. Виноградова Н. Л. Сучасні підходи до систематизації принципів у теорії державного управління в контексті змістовного аналізу поняття «принцип» [Електронний ресурс]. / Н. Л. Виноградова // Державне будівництво. – 2008. – № 1. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2008_1_21.
6. Адабаш О. В. Поняття, сутність та ознаки адміністративно-правових режимів / О. В. Адабаш // Європейські перспективи. – 2013. – № 12. – С. 36-40.
7. Управління фінансово-економічною діяльністю та фінансовий контроль у Збройних Силах України / С. Є. Шпильовий, Д. М. Котій. – К., 2008. – 310 с.
8. Про Збройні Сили України: Закон України від 06.12.1991 № 1934-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 9. – Ст. 108.
9. Про правовий режим майна у Збройних Силах України: Закон України від 21.09.1999 № 1075-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 48. – Ст. 407.
10. Про організацію оборонного планування: Закон України від 18.11.2004 № 2198-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 4. – Ст. 97.
11. Про державне оборонне замовлення: Закон України від 03.03.1999 № 464-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 17. – Ст. 111.
12. Про затвердження Положення про порядок обліку, зберігання, списання та використання військового майна у Збройних Силах: Постанова Кабінету Міністрів України від 4 серпня 2000 р. № 1225 // Офіційний вісник України. – 2000. – № 32. – Ст. 1366.